

FIZIKAI SZEMLE 2019

Ezzel a számmal zárul a *Fizikai Szemle* LXIX. évfolyama. Reméljük, hogy ez évben is tudtunk minden kedves Olvasónknak érdekes és hasznos cikkeket nyújtani. Így az év végén talán nem haszontalan visszatekinteni azokra az aktuális és fontos eseményekre, amelyekkel lapunkban is foglalkoztunk.

2019 a mi számunkra elsősorban – halálának 100. évfordulója alkalmából a nagy fizikus előtt tisztelgő – Eötvös 100 emlékévként marad emlékezetes. Az évfolyam valamennyi lapszámában közöltünk legalább egy, *Eötvös Lorándra* emlékező cikket. Ezek az írások reményeink szerint jól tükrözik Eötvös tudományos, közéleti és professzori tevékenységének kiemelkedő színvonalát és máig ható időszerűségét. Eötvösről számos hazai intézményünk kapta nevét, így – a teljesség igénye nélkül – az általa alapított Matematikai és Fizikai Társulat egyik szellemi jogutódja, a lapunkért is felelős Eötvös Loránd Fizikai Társulat; az ország első egyeteme, az Eötvös Loránd Tudományegyetem; vagy a magyar kormány által 1907-ben Eötvös kutatásainak támogatására alapított (és 2012-ben megszüntetett, lásd *Bodoky Tamás* és szerzőtársai jelen számunkban megjelenő írását) Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet. 2019 eseménye volt az ugyancsak Eötvösről elnevezett Eötvös Loránd Kutatási Hálózat (ELKH) felállítása, ami hivatalosan augusztus 1-jén történt a 2019. évi LXVIII. törvény alapján, amelyet az Országgyűlés július 2-án fogadott el a Magyar Tudományos Akadémia és a kormányt ebben a kérdésben képviselő Innovációs és Technológiai Minisztérium közötti – finoman szólva is – éles viták után. Társulatunk elnökségének e kérdéssel kapcsolatos nyilatkozatát lapunk júniusi számában közöltük.

2019-nek a hazai fizika szempontjából legfontosabb rendezvénye a XXX. Magyar Fizikus Vándorgyűlés volt, amelynek a Soproni Egyetem kampusza adott otthont augusztus 21. és 24. között. A sikeres tudományos összejövetelről októberi számunkban közöltünk beszámolót. A Vándorgyűlés előadói közül – felkérésünknek eleget téve – sokan vállalták, hogy az ott tartott előadásuk anyagát a *Szemle* számára írt cikk formájában is publikálják. A már beérkezett és az ígéreteknek megfelelően remélhetőleg a közeljövőben megszülető cikkek közlését lapunk következő számában kezdjük meg.

Októberben évről évre mindannyian kíváncsian várjuk a Nobel-díjak odaítéléséről szóló közleményeket. Az idei fizikai díjak területét jól tájékozott kollégáim közül sem sikerült senkinek megjósolnia, ami természetesen nem reprezentatív felmérés, de jelzi, hogy nem olyan feltűnő eredményekért adták, mint a gravitációs hullámokkal vagy a Higgs-bozonnal kapcsolatos díjakat. Ettől függetlenül gondolom, senki nem vonja kétségbe, hogy *James Peebles*, illetve *Michel Mayor* és *Didier Queloz* megérdemelten kapták a kitüntetést. A díj odaítélését megalapozó munkásságuk hatásait novemberi számunkban közölt két kitűnő cikk világítja meg.

A fizika és a *Fizikai Szemle* számára különösen szomorú, hogy az év folyamán elvesztettük lapunk két korábbi főszerkesztőjét, *Németh Juditot* és *Pál Lénárdot*, továbbá szerkesztőbizottságunk egyik kitűnő és lapunkat aktív tevékenységével támogató tagját, *Bencze Gyulát*.

Végezetül, minden kedves Olvasónknak a *Fizikai Szemle* szerkesztői és a magam nevében sikeres és boldog újévet kívánok.

Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat havonta megjelenő folyóirata.

Támogatók: a Magyar Tudományos Akadémia Fizikai Tudományok Osztálya, az Emberi Erőforrások Minisztériuma, a Magyar Biofizikai Társaság, a Magyar Nukleáris Társaság és a Magyar Fizikushallgatók Egyesülete

Főszerkesztő:
Lendvai János

Szerkesztőbizottság:

Bencze Gyula, **Bíró László Péter**,
Czitrovsky Aladár, **Füstöss László**,
Gyürky György, **Hebling János**,
Horváth Dezső, **Horváth Gábor**,
Iglói Ferenc, **Kiss Ádám**, **Koppa Pál**,
Ormos Pál, **Papp Katalin**, **Simon Ferenc**,
Simon Péter, **Sükösd Csaba**,
Szabados László, **Szabó Gábor**,
Takács Gábor, **Trócsányi Zoltán**,
Ujvári Sándor

Műszaki szerkesztő:
Kármán Tamás

A folyóirat e-mailcíme:

szerkesztok@fizikaiszemle.hu

A lapba szánt írásokat erre a címre kérjük.

A beküldött tudományos, ismeretterjesztő és fizikatanítási cikkek a Szerkesztőbizottság, illetve az általa felkért, a témában elismert szakértő jóváhagyó véleménye után jelenhetnek meg.

A folyóirat honlapja:

<http://www.fizikaiszemle.hu>

A címlapon:

Eötvös Loránd forgó mérlege az Eötvös Emlékmúzeumban (fotó: Kármán Tamás).

Lendvai János: Fizikai Szemle 2019	401
Bodoky Tamás, Szabó Zoltán, Baráth István: Az Eötvös Loránd Emlékgyűjtemény története <i>Hogyan jött létre, és hogy került mai helyére, a XIV. kerületi Tbököly út – Columbus utca sarkára az emlékgűjtemény.</i>	403
Groma István: Az Eötvös-mérleg <i>Ma Eötvös-effektusnak nevezzük azt a jelenséget, hogy a testek súlya csekély mértékben magasabb, illetve alacsonyabb, ha a test a Földön kelet, illetve nyugat felé mozog. Az effektus pontos mérésére konstruált Eötvös-mérleg egy modern elektronika felhasználásával akár iskolákban is megvalósítható változatának konstrukcióját, és a mérési eredmények fizikai magyarázatát ismerteti az írás.</i>	408
Olvasás közben... (R. Gy.) <i>A novemberi számunkban megjelent egyik cikk recenziója.</i>	414
Ézsöl György: Nyomottvízes atomreaktorok zónaolvadék-kikerülésének megakadályozása <i>A cikk egy reaktorbiztonságot növelő kutatást ír le, ami még egy feltételezett zónaolvadás esetén is megakadályozná az olvadék kikerülését a reaktortartályból.</i>	415
A FIZIKA TANÍTÁSA	
Koczka Vencel, Lipták Zoltán, Piláth Károly: Ultrahangos kísérletek <i>Az ELFT és a National Instruments pályázatán II. helyezést elért pályamű bemutatása.</i>	418
Bartos-Elekes István: Számítógépes időköz-mérés a nagyváradi Ady Endre Líceum Fizikumában <i>Nagypontosságú időköz-mérés megvalósítása szertári körülmények között.</i>	422
Mándy Tibamér, Pethőné Zatureczky Tünde: A fizika tantárgy alapozása az alsó tagozatos környezetismeret-órákon <i>A természettudományos gondolkodásmód kialakításában nélkülözhetetlen környezetismeret tantárgy anyaga a NAT változásaival egyre csökkenő fizikát alapozó ismeretet tartalmaz.</i>	430
HÍREK – ESEMÉNYEK	
Tájékoztató az Eötvös Loránd Fizikai Társulat 2020. évi tagdíjairól	401
Ericsson-díj 2020 – felhívás díjazandó tanárok ajánlására	436

www.fizikaiszemle.hu/mellekletek

Kármán Tamás: A Fizikai Szemle 2020. évi falinaptára

J. Lendvai: Hungarian Physical Review 2019

T. Bodoky, Z. Szabó, I. Baráth: History of the Roland Eötvös Memorial Collection

I. Groma: Eötvös Balance

Reading... (G. R.)

G. Ézsöl: Preventing spilling of zone melt from pressurized water nuclear reactors

TEACHING PHYSICS

V. Koczka, Z. Lipták, K. Piláth: Experiments with ultra sound

I. Bartos-Elekes: Computerized time interval measurement

T. Mándy, T. Pethő-Zatureczky: Foundation of physics in the lower grade environmental study courses

EVENTS

www.fizikaiszemle.hu/mellekletek

